

Mustafa AYDIN
İzmir Vali Yardımcısı

Afetlere Hazırlık ve Afet Sonrası Müdahale Süreçleri

Son yaşanan Van depremi göstermiştir ki ülke olarak afetlere hazırlık ve afet sonrası müdahale süreçlerinde yetersizliklerimiz bulunmaktadır.

Bu çerçevede yaşanan sorunlar için pek çok neden sayılabilir. Ancak iki nedenin çok önemli olduğu değerlendirilmektedir. Birincisi uygulanabilir bir acil yardım planının bulunmaması, ikincisi kurumlar arası koordinasyon eksikliği.

Esasen afet döngüsü olarak belirlenen dört evrenin bütünlüğü içinde olayı değerlendirmek gerekir. Ancak bu çalışmada zarar azaltma evresinin bir bölümü olan planlama çalışmaları ile müdahale evresi ele alınacaktır.

Planlamanın Önemi ve Planlama Süreci

Afet sonrası müdahale süreçlerinin sağlıklı ve süratli bir şekilde gerçekleştirilmesi için afet öncesinde

öncelikle planlama çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

Bilindiği üzere “7269 sayılı Kanun” ile “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik” il ve ilçelerde afetlerle ilgili işlerin yürütülmesinden ve organizasyonundan mülki amirleri yani vali ve kaymakamları sorumlu ve yetkili kılmıştır. 17.06.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5902 sayılı Kanun afet ve acil durumlarla ilgili hizmetleri yürütmek amacıyla illerde İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri kurulmasını düzenlemiş ancak ilçelerde afet yönetimi ile ilgili bir birim oluşturulmasını öngörmemiştir.

19.02.2011 tarihinde yürürlüğe giren “Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği”nin 4. Maddesine göre valinin gerekli gördüğü ilçelerde afet ve acil durum yönetim merkezleri kurulabilecektir.

Bu çerçevede Kaymakamlıklar öncelikle, afet ve acil durumlarla il-

gili olarak öncesinde planlama, sonrasında müdahale çalışmalarını yürütmek ve yerine getirilecek tüm görevleri yapmak üzere yönetici pozisyonundaki bir kişi başkanlığında ilçenin büyüklüğü, sorunları ve kaynakları dikkate alınarak en az üç kişiden oluşan (belediye, mal-müdürlüğü, tarım, sağlık, emniyet, SYDV temsilcileri gibi imkan olduğu takdirde içerisinde mühendis gibi teknik personelin olacağı) İlçe Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi kurmalı, ihtiyaç ve ilçe imkanlarına göre bu merkez kurulmamışsa “İlçe Afet Bürosu” oluşturmalıdır.

İlçe acil yardım planları Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelikte verilen plan formatında İlçe Afet Bürosu koordinasyonu ile hizmet grup başkanlıkları tarafından plan bütünlüğü içerisinde hazırlanmalıdır.

Yoksa bu çalışma mülki idare amirinin görevlendireceği bir personel

tarafından kurumlardan planda görevlendirilecek personel isimleri, araç-gereç listesi istenerek yazılmalıdır.

Acil yardım planının hazırlık aşamalarında, hizmet gruplarının planın tamamından haberdar olmaları ve karşılıklı fikir alış-verişinde bulunmaları gereklidir. Bunun için planda görevli hizmet gruplarının başkan, başkan yardımcıları ve hizmet gruplarının sekreteryaya görevini yürütecek olan personeli ile toplu veya bireysel bilgilendirme ve tatbiki toplantılar yapılmalıdır. Bu toplantılarla planın uygulama aşamasında birbirlerine verebilecekleri veya isteyecekleri desteklerin neler olacağı ve bunları nasıl yapabilecekleri konuları tespit edilmelidir.

Her hizmet grubu sekreteryaya görevini yürütmek üzere en az 2 personel belirlemeli, bu sekreteryaya, içinde bulunduğu hizmet grubunun planlarının hazırlanması, güncellemelelerinin yapılması ve hazırlanan hizmet grubu planının İlçe Afet Bürosuna iletilmesi konularından sorumlu tutulmalıdır.

İl planı da benzer şekilde hazırlanmalı ve ilin kapasite ve ihtiyaçlarına uygun personel görevlendirilmesi yapılmalıdır. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerinde büyük ölçüde personel bulunduğu değerlendirilmektedir.

Planlarda görev alacak personelin görevleri ve görev yerleri net olarak belirlenmeli, personelin bir afet anında eğer kendisi ve yakın çevresi güvende ve sağlıklı ise çağrı beklemeyen göreve hazır halde bekleyeceği toplanma yerleri ve bu yerlerin hasar görmesi halindeki yedek toplanma yerleri önceden tespit edilip, kendilerine bildirilmelidir.

Planlama sürecinde genel uygulama olarak STK'na, gönüllülere yer verilmemektedir. Bu anlayışın değiştirilerek geliştirilmesi ve gönüllü olarak görev alacak kişilerin katılımının sağlanmasının yararlı ve gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Planlar CBS ve Afet Bilgi Sistemi gibi programlarla mutlaka desteklenmelidir.

Müdahale Süreci

A- Görevlilerin Bilgi ve Hareket Kabiliyeti

Herhangi bir afet halinde müdahale çalışmalarının etkin ve süratli yürütülmesini sağlayan en önemli faktörlerden birisi görev yapacak personelin bilgi ve hareket kabiliyetidir.

Personel çalışacağı konu hakkında bilgili ve müdahale sırasında olayların gidişine göre değerlendirme yapabiliyor, buna göre ani müdahale yöntemi belirleyip uygulayabiliyorsa bilgi ve hareket kabiliyeti gelişmiş demektir.

Bu nedenle görevli personele bilgilerini ve müdahale kabiliyetlerini güncel ve dinamik tutmak amacıyla belirli aralıklarla eğitimler verilmelidir.

Bunun için afetlerde görev alacak personel öncelikle, hangi hizmet grubunda (varsa hangi servis ve ekipte) görevli olduğu, bu görevi nerede, nasıl ve hangi ekipmanlarla yapacağı konusunda bilgi sahibi olmalıdır. Çünkü ülkemizde genel olarak yapılan hatalardan birisi; acil yardım planları hazırlanırken kurumlardan afetlerde görev yapacak eleman listeleri istenmekte ve planda/hizmet gruplarında görev alacak personel bu listelerden isimler seçilerek yapılmaktadır. Sonrasında da gerekli olan bilgilendirme

ve eğitim konusunda gerekenler yeterince yapılmamaktadır.

B- Kurumların Rolü ve Koordinasyon

B.1- Kamu Kurumlarının Rolü

Afet bölgesi dışından gelen ve afet bölgesine yardım getiren kamu kurum ve kuruluşları da planda yer alan ilgili hizmet grubunun sorumluluğu ve planlamasında çalışmalı veya olabiliyorsa belli bir yerleşim yerinin acil ihtiyaçlarının tamamını veya bir kısmını belli süreyle karşılaması sağlanmalıdır.

İhtiyaçların belirlenmesi ve temininde Valilik/Kaymakamlıklar, AFAD vb. kuruluşlarla ilişkilerini bir plan dahilinde yürütmelidir.

Afet yönetiminde yasal olarak görevli olan kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyon ve işbirliğinin öncelikle sağlanması gerekir. Planlarda görev verilen hizmet grupları kendi işlerini yürütürken, diğer hizmet gruplarının da taleplerini karşılamalıdır.

B.2- Türk Kızılayı'nın Rolü

Kızılay ülkemizin afet müdahale sistemi içerisinde her dönemde önemli görevler üstlenmiştir.

Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmeliğin 69.maddesi Kızılay'a genel olarak afetzedelerin geçici barınma, iye, giyim, kuşam ve gerekli acil ihtiyaç maddelerini karşılama ve bu yardımların dağıtımıyla ilgili organizasyon yapma görevlerini vermektedir.

Yine aynı yönetmelik hükümlerine göre Kızılayın bir temsilcisi "İl/İlçe Kurtarma ve Yardım Komitesi"nde görev almakta, acil yardım planlarındaki hizmet gruplarından bazı-

larında (İlk Yardım ve Sağlık, Satın Alma, Kiralama, El Koyma ve Dağıtım, Geçici İskan vb.) ise Kızılay temsilcileri görev ve sorumluluk almaktadır. Ancak uygulamalarda acil yardım planlarının hazırlık aşamasında Kızılay şubeleri çalışmalara davet edilmemekte dolayısıyla da Kızılay temsilcileri planlarda kendilerine verilen görev ve sorumluluklardan bilgi sahibi olamamaktadır. Kızılayın gücünden daha verimli ve süratli faydalanmak için acil yardım planı hazırlama aşamasında Kızılay şubeleri çalışmalara dahil edilmelidir.

Kızılay'ın afetlerdeki yönetim kabiliyetinden iyi faydalanılmalıdır. Özelikle geçici barınma, lojistik hizmetlerinin sunulmasında Kızılay'a görev verilmelidir. Kızılay'ın rolü iyi belirlenmeli, Van depreminde olduğu gibi devletin yapması gereken bazı işlerin Kızılay'dan beklenir hale gelmesine yol açılmamalıdır.

B.3- Türk Silahlı Kuvvetlerinin Rolü

Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesindeki insan gücü ve teçhizat kapasitesi ile süratli organize olmak kabiliyeti sayesinde afetlere müdahale çalışmalarında en etkin aktörlerden biridir.

Geçmişte de görüldüğü üzere Türk Silahlı Kuvvetleri afetlerde elindeki güç ile; afet bölgesinin durumu hakkında ilk tespitlerin yapılması, arama ve kurtarma faaliyetleri, acil haberleşme, hayat kurtarmak ve hayatta kalan insanların can ve mal emniyetini sağlama, afetzedelerin tahliyeleri ile ilk yardım çalışmaları, afetzedelerin yedirme, giydirme gibi lojistik destek ve geçici iskan ihtiyaçlarını karşılama, ölümlerin defnedilmesi ve salgın hastalıkların önlenmesi çalışmaları, enkaz kaldırma ve temizleme çalışmaları konularında büyük destek sağlamaktadır.

Acil yardım planları hazırlanırken plandaki bilgiler ildeki/ilçedeki askeri birliklerle paylaşılmalı askeri birliklerin kendi içlerinde hazırlanmış oldukları afet planları ile il/ilçe planlarının koordinasyonu sağlanmalıdır. Bu sayede askeri birliklerin vereceği destek alanları daha net belirlenmiş olup, bu desteğin daha verimli ve süratli gerçekleşmesi sağlanır.

B.4- Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü

1999 depreminden sonra Sivil Toplum Kuruluşlarının başta deprem olmak üzere afetlere yönelik yürütülen çalışmalarda önemi ve yeri artmış ve günümüze kadar organize olma ve hareket kabiliyetleri gelişmiştir.

Afet sonrası pek çok STK arama-kurtarma çalışmalarında bulunmak, bazıları geçici iskan hizmetinde bulunmak, gıda, giyim, vb. malzemelerin temini ile dağıtımı için yardıma gelmektedir.

Ancak bugüne kadar afet bölgelelerine gelen STK'lar -özellikle gıda, giyim, eşya, vb. malzeme yardımı yapanlar- çeşitli nedenlerle bağımsız çalışmayı tercih etmişlerdir. Bu durum afet çalışmalarını yürüten makamların afetzedelere yapılan yardımların takibini güçleştirmekte, yardım dağıtımı konusunda karışıklıklara, kimilerinin ihtiyacından fazla yardım almasına neden olabilmektedir.

Bu nedenle STK'lar yapacağı yardım çalışmalarını kendi kendine bağımsız bir şekilde değil, planda yer alan ilgili hizmet grubunun sorumluluğu ve planlamasında yürütmelidir. İlgili hizmet grupları da STK'ların yardım çalışmalarındaki konumunu, izlenecek yöntemleri ve işbirliği konularına planlarında yer vermelidir.

STK'ların duyarlılığı ve ilgisi kamu kuruluşlarınca iyi ve doğru değerlendirilmeli, STK-Kamu işbirliği ve birlikteliği uygun koşullarda sağlanmalıdır.

28-30 Mayıs 2012 tarihlerinde Kültür Bakanlığı'nda yapılan "Mülki İdare Amirleri Afet Yönetim Deneyimleri Paylaşım Çalıştayı" sonrasında hazırlanan "Sonuç Bildirgesi"nde, "Afet bölgesine çeşitli kurum ve kişilerce doğrudan yapılacak yardımların İl ve İlçe Afet ve Acil Durum Yönetimi Merkezi'nin denetimi altında, gerektiğinde belli mahalle ve semtler belirlenerek o yerde çalışmalara izin verilebilir." görüşlerine yer verilmiştir.

B.5- Toplum Afet Gönüllülerinin Rolü

Bilindiği üzere afet bölgesine yetkililer, ekipler veya görevliler gelene kadar ilk müdahaleyi mahalleli veya o yörede yaşayanlar yapmaktadır.

Halkımız herhangi bir acil durum veya afet karşısında bilinçli ya da bilinçsiz birbirinin yardımına koşmaktadır. Ancak, bugüne kadar yaşananlar göstermiştir ki bilgisizce yapılan bu yardımlar yeteri kadar faydalı olmamaktadır.

Toplum afet gönüllüleri, bulunduğu sokağı/mahalleyi tanıdıkları için bir afet anında görevliler ve profesyonel ekipler gelene kadar yapabileceği küçük yardımlar ile afetzedenin yaşamsal tehlikelerini azaltabilir, hayatta kalma şanslarını arttırabilir, afet bölgesine gelen görevli ve profesyonel ekiplere rehberlik ederek ve olay mahalli hakkında bilgi aktararak onların işlerini zaman kaybetmeden yapmalarını sağlayabilirler. Ayrıca afet bölgesine gelen kötü niyetli kişilerin davranışlarını fark edebileceklerinden bunları da engelleyebilirler.

Toplum afet gönüllüleri, yapacakları bu çalışmalar ile can ve mal kaybının önlenmesinde önemli bir görev üstlenmektedirler.

Bu nedenle toplum afet gönüllüleri (SSG-TAG) oluşturma çalışmalarına özellikle önem verilmelidir.

C- Olay Komuta Sistemi (OKS)

Olay Komuta Sistemi (OKS)'nin yerterince çalıştırılmaması da önemli sorunlarımızdan biridir.

Van depremi sonrası ODTÜ tarafından hazırlanan raporda; "Afet bölgesine dışarıdan gelen ve bölgeyi hiç tanımayan arama-kurtarma ekiplerine yol gösterecek, arama-kurtarma faaliyetlerini organize edecek ve eldeki ekipleri en etkin ve hızlı bir şekilde değerlendirebilecek uzman, yetişmiş, yönetme kabiliyeti olan personele ve yapılanmaya da ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır."

Kütahya ilinde yapılan "Mülki İdare Amirleri Afet Yönetim Deneyimleri Paylaşım Çalıştayı" sonrasında hazırlanan "Sonuç Bildirgesi"nde; "Afet sonrası değişik kurum ve kuruluşlardan gelen birlik, ekiplerin sevk ve idaresi ile koordinasyonun sağlanması açısından "Olay Komuta Sistemi" hayata geçirilmeli ve o bölgenin/yerin sorumlu yöneticisi ilgili Mülki İdare Amiri tarafından belirlenmelidir."

görüşlerine yer verilerek, konunun önemi vurgulanmıştır.

Özellikle arama-kurtarma faaliyetlerinin bulunduğu alanlar uygun ölçekte belirlenerek her alan için bir sorumlu yönetici belirlenmeli ve o bölgedeki çalışmalar o kişinin yetki ve sorumluluğunda yürütülmelidir.

OKS içerisinde görev verilecek kişinin yetki ve sorumluluğu, görev alanı ve süresi net bir biçimde belir-

lenmeli ve yönetim kabiliyeti yüksek, konuya hakim kişilerden seçilmesine dikkat edilmelidir.

D- Öne Çıkan Konu Başlıkları

1- İlk Durum Tespiti

Afet sonrası meydana gelen hasar, yaralı ve ölü sayısının tespiti çok önemlidir. Bu tespit bir takım hesaplamalar/yazılım programları ve yerinde tespit ile yapılmaktadır. Ve her durumda afet bölgesinde öncelikle havadan keşif yapılmalı ve tahmini ilk durum tespitine göre ihtiyaçlar belirlenmeli ve yol haritası çizilmelidir.

İlk durum tespiti afeti yönetecek birimlere, oluşan hasarların büyüklüğü, hasar bölgelerinin dağılımı ve bunlara bağlı olarak müdahaleye başlanacak yerleri tespit etme, müdahale gücü ve yöntemlerini belirlemede büyük kolaylık sağlayacaktır.

Bu tespitlerin yapılmasında mahalle muhtarlarının, polis ve jandarma karakollarının büyük bir önemi bulunmaktadır. Ancak afet ile oluşan hasarları ilin/ilçenin bütününde görmek için havadan durum tespiti yapılması en uygun yöntemdir. Havadan durum tespiti yapılmasında mülki idareye en büyük destek Türk Silahlı Kuvvetlerinden gelmektedir.

2- Güvenlik

Afet anı ve sonrasında oluşan karmaşadan bir şekilde yararlanmak isteyen kötü niyetli insanlar bulunabilir. Bu nedenle afetlerde en önemli konulardan birisi afet bölgesinde genel güvenlik ve asayişin sağlanması, çapulculuğun önlenmesi, yardımların bir düzen içinde afetzedelere dağıtılması, hem afetzedenin hem de afet bölgesinde görev yapan personelin can ve mal güvenliğinin sağlanması çok önemli bir konudur.

3- Arama-Kurtarma Faaliyetleri

Bir afet anında afetzede ile ilk temas onu enkaz altında bulup kurtarmaya çalışan arama ve kurtarma ekipleri ile sağlanmaktadır. Zamana karşı bir mücadele de gerektiren bu çalışmalar, ancak önceden oluşturulan ve nerede, nasıl görev yapacağı planlanmış ve bu konuda eğitilmiş ekipler ile sağlıklı olarak yürütülebilir.

Ülkemizde 11 ilde oluşturulan Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri, İtfaiye Daire Başkanlıkları/Müdürlükleri, bazı kamu ve özel kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarına bağlı arama-kurtarma ekipleriyle güçlü bir yapı oluşturulmuştur.

Van depremi sonrası ODTÜ tarafından hazırlanan raporda, "Deprem bölgesinde yürütülen arama-kurtarma çalışmalarında 1999 depremlerinden sonra önemli kazanımlar elde eden ve oldukça deneyim kazanan ekiplerin Van'da daha başarılı bir arama-kurtarma faaliyeti yürüttükleri söylenebilir" değerlendirilmiştir.

Bugün için gerek kamuda gerekse bazı sanayi kuruluş ve işletmeler ile STK'larda ciddi bir arama-kurtarma gücü bulunmaktadır. Bu ekipler arasında birlikte çalışma, işbirliği ve koordinasyon kültürünün geliştirilmesi gerekmektedir.

4- Sağlık Hizmetleri

Ülkemizde 112 Acil Ambulans ve Ulusal Medikal Medikal Kurtarma (UMKE) örgütlenmesinin iyi olduğu ve güçlü bir yapı oluşturulduğu bilinmektedir.

Ancak, yine de afet sonrasında olay yerindeki veya afet bölgesindeki afetzedelerin tedavilerinin daha ve-

rimli ve süratli yerine getirilebilmesi, oluşabilecek karmaşa ve telaşın önlenmesi için bir hasta sevk sistemi oluşturulmalıdır.

Afetlerde ilçe hastaneleri ile küçük hastanelerde ilk müdahalesi yapılan ve tamamlayıcı/iyileştirici tedavilerinin sürdürülmesi için ilde bulunan sabit bölge hastanelerine sevk gereken hastaların hastaneler arasında dolaştırılarak yaşanacak zaman kaybını ve yaralıların yaşamlarını yitirme riskini ortadan kaldırmak amacıyla afet öncesinde hasta sevk zinciri oluşturulmalıdır. Böylece ilçe hastanesi veya küçük hastanede ilk müdahalesi yapılan hastanın hangi sabit bölge hastanesi/hastanelerine sevk edileceği belirlenmelidir.

Ayrıca, hastanelerde ihtiyaç halinde kullanılmak üzere "acil servis ve yoğun bakım servisi" olarak kullanılacak yerlerin önceden planlanması gerekir.

5- Geçici Barınma ve İlaş

Afetlerde meydana gelecek ağır bina hasarları ve yıkımları sonucunda barınma ihtiyacı doğacaktır. İşte afet sonrasında doğacak geçici iskan ihtiyacının karşılanması için, afet öncesinde kamuya ait bina, sosyal tesis ve misafirhaneler ile özel kuruluşlara ait (yurt, otel, vb.) binalar ve kapasiteleri belirlenmelidir. Afet sonrasında ön hasar tespit ekiplerinin söz konusu tesis ve binaların değerlendirmesini yapıp, kullanılabilecek olanlara ihtiyaç sahiplerinin yerleştirilerek afetzedelerin barınma ihtiyaçları süratle karşılanmalıdır.

Ayrıca, afet sonrasında açıkta kalan afetzedelerin barınma ihtiyaçlarının il veya ilçedeki bina ve tesislerde karşılanamaması durumunda ile yakın/komşu il veya ilçelerdeki kamuya ait sosyal tesis ve misafirhanelerden yararlanılması düşü-

nülerek, afet öncesinde bu tesis ve misafirhaneler ile ilgili bilgiler temin edilmeli ve bu konuda ilgili il veya ilçelerle gerekli yazışma ve protokoller yapılmalıdır.

Yine afet sonrasında hemen yapılacak barınma ihtiyacının sağlanması için kullanılacak çadır/konteyner kurma alanları belediyelerle işbirliği içerisinde belirlenmeli ve bu alanların yerleşim planları hazırlanmalı, altyapı bağlantıları planlanmalı ve ayrıca bu alanların ayrı ayrı yönetim planları ile personel görevlendirmeleri yapılmalıdır.

6- Yardımların Kabulü ve Dağıtılması

Afet halinde, afetzedelerin ihtiyaçlarını tespit etmek, gelen insani yardım malzemelerinin envanterini tutmak, bu yardım ve malzemelerin afetzedelere düzenli ve süratli ulaştırılmasını ve düzenli dağıtımını sağlamak için bir lojistik sistem oluşturulmalıdır.

Bu sistem içerisinde sadece karar-gah olarak kullanılacak bir Doğal Afet Bölgesi Lojistik Destek Üstü Koordinasyon Merkezi (DABLDÜKM) kurulmalıdır. Bu merkez afet bölgesinde ihtiyaç duyulan malzeme cinsini ve miktarını belirleyerek bir ihtiyaç envanteri oluşturabilir. Böylece il/ilçe dışından yardım edecek kurum, kuruluş veya kişilere sunulabilecek bir liste ile afet bölgesine gerekli cins ve miktarda yardımların gelmesi sağlanabilir.

İlin/ilçenin giriş-çıkış noktalarında gelen yardımların kabul edileceği, kayıtlarının ve tasniflerinin yapılarak depolanacağı Ana Depolar/Lojistik Destek Koordinasyon Merkezleri (LDKM) ile gelen yardımları afetzedelere düzenli ve süratli ulaştırmak üzere, LDKM'lere bağlı, son dağıtım noktaları olarak İleri Dağıtım Merkezleri (İDM) oluşturulmalıdır.

Belirlenen bu yerlerin kullanılması ile ilgili kamu ve özel kuruluşlarla protokoller yapılmalıdır.

Tüm bu yapı "Satın Alma, Kiralama, El Koyma ve Dağıtım Hizmetleri Grubu" tarafından ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyonu ile belirlenmelidir.

7- Basın ve Halkla İlişkiler

Afetlerde olayın ve ortamın insanlar üzerinde yaratmış olduğu etki veya art niyetli insanların çabaları ile gerçek olmayan söylentiler yayılmaktadır. Afet sonrasında yaşanan karmaşa ve panik ortamında yetkili makamlar konu ile ilgili bilgileri doğru ve süratli bir şekilde halka aktarmazlarsa halk arasında bu söylentiler yayılarak çoğalır. Bu durumda karmaşa ve panik giderilemediği gibi istenmeyen olaylar da yaşanabilir.

Özellikle afetlerde konu ile ilgili kişi, kurum ve kuruluşların ayrı ayrı beyanat vermesi halk arasında oluşan karmaşayı ve paniği gideremeyeceği gibi resmi makamlara olan güvenin yitirilmesine neden olur. Bu nedenle konu ile ilgili birimlerden gelen bilgilerin bir merkezde toplanarak tek bir kurum veya kişi tarafından açık ve net bir ifadeyle halka aktarılması uygun olacaktır. Bunun gerçekleştirilmesi için il/ilçe acil yardım planlarında "Basın ve Halkla İlişkiler Hizmet Grubu" veya İl/İlçe Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezinde basın ve halkla ilişkiler birimi oluşturulmalıdır.

8- Ön Hasar Tespiti

Bir afet sonrasında doğal olarak halkın konutlarına girmesi konusunda tereddütleri ve tedirginlikleri olmaktadır. Bazı vatandaşlar yaşanan olayın psikolojisi ile konutlarında oluşan en ufak bir siva çatlağını bile büyük bir risk olarak görüp, konutuna girememekte, bazı vatandaşlar

ise binasında ciddi hasar olmasına karşın konutunu boş bırakmamak için içine girmek istemekte veya binanın yakınından ayrılmamaktadır.

Bu nedenle afet sonrasında süratle binaların ön hasar tespitlerinin yapılması gerekmektedir. Yapılacak ön hasar tespitleri ile binalarla ilgili; oturulamaz (ağır hasarlı, orta hasarlı), oturulabilir (hafif hasarlı, hasarsız) gibi sınıflandırmalar yapılarak, hazırlanan tespit tutanakları ile mal sahibine ve ilgili otoriteye bilgi verilmelidir. Bunun yanı sıra hasarlı binaların gözle görülebilecek yerlerine bina hakkında ön bilgi verecek işaretlemeler yapılmalıdır.

Yapılan bu çalışmalar ile bir anlamda vatandaşlara binalarına girip giremeyeceği ifade edilmiş olmaktadır. Oysa ön hasar tespitleri gözlemsel çalışmalar olmakla birlikte tespiti yapana sorumluluk yüklemektedir. Örneğin Van depreminde ilk deprem sonrasında yapılan ön hasar tespitleri ile oturulabilir rapor verilebilen binaların sonraki depremde yıkılması bu konuda soru işaretleri yaratmıştır. Bu nedenle ön hasar tespitlerini yapacak kişilerin uzman (mimar-mühendis) olmaları yeterli değildir, mutlaka bu alanda bir eğitimden geçirilmelidirler. Ayrıca, ön hasar tespiti konusu yöntem açısından tekrar ele alınmalı, AFAD ve üniversitelerin işbirliğiyle konu ile ilgili standartlar geliştirilmelidir.

9- Haberleşmenin Sağlanması

Bir afet anında ve hemen sonrasında en önemli konulardan birisi haberleşmenin sağlanmasıdır. Ancak, afetlerde halkın yoğun haberleşme talebi nedeniyle telefon santralleri ile GSM şebekeleri kilitlenmekte,

bunun sonucunda halk ve yetkililerin haberleşmesi kesilmektedir.

Bunun giderilmesi için öncelikle kamu kurum yöneticilerinin bir kısmının kullanımında bulunan, 209 prefiks numaralı acil durum santraliyle bağlı telefon sayılarının artırılması gereklidir. 209 prefiks numaralı acil durum santrali bir afet ve acil durum halinde iletişim sağlayacak diğer santrallerden aramalara kapalı, ancak aynı santral numaralarından aramalara açık olan bir sistemdir. Söz konusu santrale bağlı telefon sayıları çoğaltıldığında birbirleriyle haberleşebilecek yönetici sayısı da artacak, dolayısıyla haberleşme alanı da genişleyecektir.

Ayrıca günümüzün teknolojik imkanları ile GSM şirketleri tarafından yapılacak çalışmalarla, bir afet ve acil durum halinde üst düzey yöneticilerin ve afette görevli ekiplerin kendi aralarında görüşmelerini yaptıkları telefon numaralarını öncelikli görüşmeler kapsamına alıp, genel haberleşme sistemi kilitlendiğinde bu kişilerin birbirleri arasındaki görüşmeleri kesintisiz yapılmasını sağlanabilir. Böyle bir çalışma için gerekirse GSM operatörleri ile protokoller yapılabilir.

Amatör telsizcilerin yaygın görüşme imkanına sahip olmaları nedeniyle afet sırasında onların hareket kabiliyetinden faydalanılmalıdır. Tecrübelerimiz amatör telsizcilerin çok başarılı çalışmalar yaptığını ortaya koymaktadır.

Sonuç

Afetlerde etkin ve süratli müdahale yapılabilmesi için öncelikle afet öncesi ilin/ilçenin özellikleri ve kapasitesi dikkate alınarak hazırlanan sade, anlaşılabilir ve uygulanabilir

bir afet ve acil yardım planı yapılmalıdır.

Gerek vatandaşlarımızın gerek konu ile ilgili görevli personelin eğitim konusu önemlidir. Afet yönetimi ile ilgili görev alan gerek teknik gerekse idari ve mali konularda görevli personelin bir plan dahilinde AFAD tarafından eğitimlerinin yapılması sağlanmalıdır.

Afetlerde müdahale gücümüzü artırmak ve toplumun bilinç seviyesinin yükseltilmesi amacıyla illerde resmi kurumlara ait ekipler dışında yeteri kadar "Arama Kurtarma Ekipleri", "Toplum Afet Gönüllüsü ve Sivil Savunma Görevlisi (TAG-SSG)" oluşturulmalı ve bunların eğitimlerinin ve tatbikatlarının belirli aralıklarla yapılması sağlanmalıdır.

Afet sonrası değişik kurum ve kuruluşlardan gelen birlik ve ekiplerin sevk ve idaresi ile koordinasyonun sağlanması açısından "Olay Komuta Sistemi" hayata geçirilmeli ve o bölgenin/yerin sorumlu yöneticisi ilgili Mülki İdare Amiri tarafından belirlenmelidir.

Acil barınma için yeteri kadar çadır, konteyner tipi prefabrik yapılar önceden yaptırılarak belli bölgelerde hazır bulundurulmalıdır.

STK'lar, vatandaşlar ve afetten mahkul bir süre sonra afetzedelerin de yönetim sisteminin belli aşamalarında rol alması sağlanmalıdır. Özellikle STK'lar içerisinde yer alan gönüllülerin çalışma istekleri belli bir sistem içinde karşılanmalıdır.

Unutulmamalı ki; planlı bir hazırlık dönemi, olası riski ve hasar görülebilirliği azaltacağı gibi afet anında etkili ve hızlı bir müdahale şansını da yaratacaktır.

KAYNAKÇA

Tabanlı-Van (23 Ekim 2011) ve Edremit-Van (9 Kasım 2011) Depremleri İnceleme Raporu, 25-27 Kasım 2011, Aralık 2011, ODTÜ, ANKARA / Mülki İdare Amirleri Afet Yönetim Deneyimleri Paylaşım Çalıştayı Sonuç Bildirgesi, 30 Mayıs 2012, Kütahya